

Aqil Etibar VƏLİYEV

AZERBAYCAN'DA ÇAY ÜRETİMİNİN GELİŞİMİ: GÜNCEL EĞİLİMLER VE
SORUNLAR

Özet

Azerbaycan'ın doğal kaynakları ve elverişli iklim koşulları, bu ülkenin eski çağlardan beri çay üretiminde öncü bir rol oynamasına olanak tanımaktadır. Bu çalışmada, Azerbaycan'daki çay üretiminin tarihi ve ilişkili eğilimler ve sorunlarla birlikte mevcut durum ele alınmaktadır.

Yıllar boyunca, yerel çay üreticilerinin liderlerinin yardımıyla çay çiftçiliğinde artan modernizasyon çabaları ve hükümetler aracılığıyla evlilik etkisinde bazı destekleyici adımlar atılmıştır. Ancak altyapı eksiklikleri, marka sorunları ve artan rekabet, çay sektöründe daha fazla büyümenin önünde engel teşkil etmiştir. Çalışma ayrıca organik çay üretimindeki son eğilimleri ve gelişmeleri, sürdürülebilir tarım uygulamalarını ve şirketlerin sektörler arasında rekabet edebilmeleri için büyüme fırsatlarını da kapsamaktadır.

Bu çalışmanın sonuçlarına dayanarak, Azerbaycan çay sektörünün gelişimi için stratejik önerilerde bulunulmakta ve yerel üreticilerin ve hükümet personelinin başlangıç sorunlarının üstesinden gelmelerine yardımcı olmak için ilgili konular hakkında bir yol haritası gösterilmektedir. Bu koşullar altında, insan kaynakları geliştirme ve uluslararası işbirliği için büyük çaplı programlar, çay üretiminin sürdürülmesi için hayati önem taşıyabilir.

Anahtar kelimeler: kalkınma, çay üretimi, Azerbaycan, mevcut eğilimler, sorunlar

JEL: F1

OUT: 338

DOI: <https://doi.org/10/54414/VVBL7408>

Giriş

Küresel ekonomi geliştikçe, tarım ve ekonominin ana işkolu olan Azerbaycan soğuk çay endüstrisi yeni fırsatlar ve tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadır. Son yıllarda tüketicilerin doğal organik ürünlere güvenmeye başlaması çay üretim ve tüketim modelini değiştirdi. Ancak, bu durum yalnızca iç ve dış pazarın hareketini değil, şu anda Azerbaycan çay endüstrisinin hangi fırsat ve sorunlarla karşı karşıya olduğunu göstermektedir.

İkincisi, Azerbaycan'da çok önemli uzun bir çay üretim tarihi ve zengin bir kültürel mirası vardır. Modernleşmeye paralel olarak, Azerbaycan çay endüstrisi dönem başı geçirir ve gelecekteki üretim modellerinden gelecek için daha sürdürülebilir ve verimli modellere yol bulur. Şu anda Azerbaycan çay pazarının büyümesi nedeniyle, ülkedeki çay üreticileri uluslararası arena rekabet etme platformunu kazanıyor ve daha iyi kalite ve yeniliklere gitmek zorunda kalıyorlar. Bu süreç Azerbaycan çay markasının genişlemesine ve çay pazar payının artmasına yol açtı. Bu

araştırma, üreticilere ve yatırımcılara politika önerisinde bulunurken bir kılavuz olabilecektir (Aliyev, 2019).

Son olarak çay sektörünün Azerbaycan'da önemi sosyal ve ekonomik olarak nedenlidir. Büyük bir çay ürünü olan çay, kırsal ekonomi ile çiftçinin hayatı arasındaki ilişkiye bağlıdır. Aynı zamanda, çay ve onun tüketimi, kültürel kimliği ve ekolojik yaşam tarzı olan ülkeyi ilişkilendirir. Bu nedenle, çay sektörünün gelişimi sadece çiftçilerin gelir düzeyini yükseltme konusunda etkili olmayacak, aynı zamanda sosyal düzene ve ekolojik uyuma da teşvik edecek. Bu araştırma, turizmin gelişimine yardımcı olacaktır.

Son olarak, çay sektörünün önemi Azerbaycan'da geniş bir şekilde uygulandığı ve büyümeyle ekonomi için gerçek bir fırsat olduğu vurgulanmalıdır. Çay endüstrisinin gelişmede olan ülke Azerbaycan açısından büyük bir rol oynamaktadır. Bu araştırma alanındaki eğilimleri ve sorunları derinlemesine inceleyerek, gelecekteki

karar alma sürecine bilimsel bir temel oluşturmak ve Azerbaycan çay endüstrisinin refahına ve gelişimine yardımcı olacaktır.

Azerbaycan çay üretimi

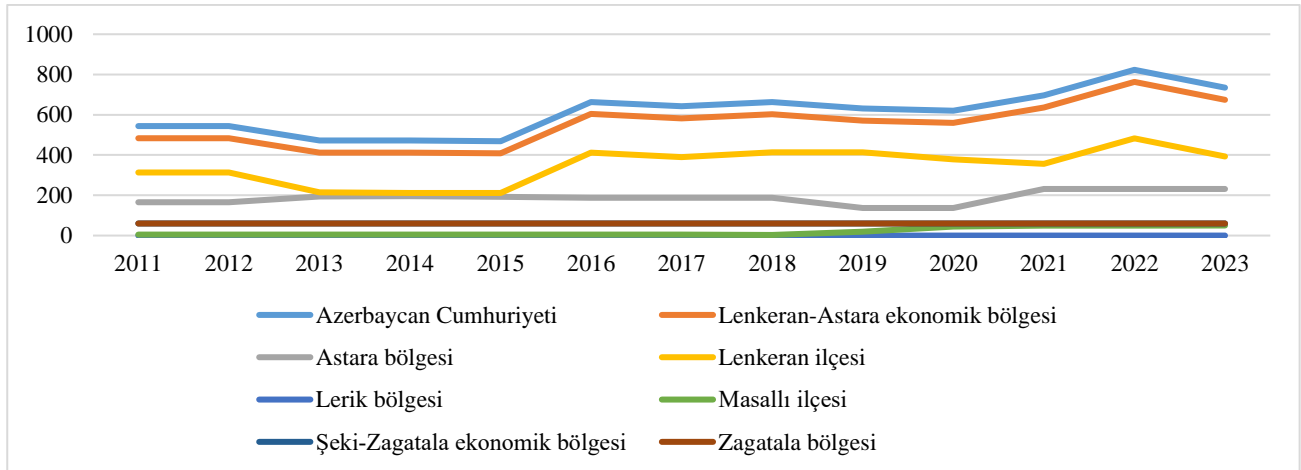
Azerbaycan çay üretiminde zengin bir tarihi geçmişe sahiptir ve bu alandaki potansiyeli ile tanınmaktadır. Ülkenin doğal kaynakları, elverişli iklimi ve verimli tarım arazileri çay tarımı için ideal bir ortam oluşturmaktadır. Ancak son yıllarda çay üretiminde bazı zorluklarla karşılaşmıştır. Bu makalede Azerbaycan'da çay üretiminin tarihsel gelişimi, güncel eğilimleri ve endüstrinin karşı karşıya olduğu sorunları incelenmiştir (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2020).

Çay üretiminin tarihsel gelişimi

Azerbaycan'da çay üretimi 19. yüzyılın başlarında, özellikle iklim ve toprak koşullarının

çay tarımına uygun olduğu Gence bölgesinde başlamıştır. 20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde Azerbaycan, Lenkeran ve Astara gibi bölgelerde büyük çay tarlaları kurarak Sovyetler Birliği'nin en büyük çay üreticilerinden biri haline geldi. Çay endüstrisi bu dönemde gelişti ve yerel ekonomiye önemli katkı sağladı.

Ancak 1990'ların başında Sovyetler Birliği'nin çöküşü çay üretiminde düşüşe yol açtı. Birçok çay tarlası terk edilmiş durumda ve çay endüstrisi, eski teknoloji, yetersiz yatırım ve azalan devlet desteği gibi önemli zorluklarla karşı karşıya. Bu aksaklıklara rağmen, Azerbaycan'ın olumlu sosyal iklimi ve çayın kültürel önemi sayesinde çay endüstrisi hala canlanma potansiyeline sahiptir (Azerbaijan State Standards Committee, 2024).

Şema 1. Meyve verme çağındaki dikimler dahil - çay^{ha} ile
State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan, 2024

Tablo 1

Meyve verme çağındaki dikimler dahil - çay^{ha} ile

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Azerbaycan Cumhuriyeti	543.6	543.3	472.6	471.6	468.6	663.8	641.7	663.0	631.0	619.8	696.3	823.3	734.1
Lenkeran-Astara ekonomik bölgesi	483.6	483.3	412.6	411.6	408.6	603.8	581.7	603.0	571.0	559.8	636.3	763.3	674.1
Astara bölgesi	166.0	165.7	193.5	195.0	192.0	187.0	187.0	187.0	137.0	137.0	231.5	231.5	231.5
Lenkeran ilçesi	312.6	312.6	214.1	211.6	211.6	411.8	389.7	413.0	414.0	377.8	355.8	482.8	392.6
Lerik bölgesi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Masallı ilçesi	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	3.0	20.0	45.0	49.0	49.0	50.0
Şeki-Zagatala ekonomik bölgesi	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0
Zagatala bölgesi	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0	60.0

State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan, 2024

Şemada belirtilen bilgiler kanıt olarak Azerbaycan ve ekonomik bölgeleri 2011'den 2023'e kadar ekonomik performansta eğilimler gösteriyor. Azerbaycan Cumhuriyeti için veriler değerlerdeki değişimi gösteriyor, bu da 2016'da 663,8'e kadar önemli bir artış ve 2020'ye kadar sürekli düşüş ve 2021'de 696,3'e kadar yeniden canlanma ve 2023'te tekrar 734,1'e kadar düşüşü ifade ediyor.

Lenkeran-Astara ekonomik bölgesi 2016'da 603,8 zirve oranı ve 2020'de 525,8'e kadar düşüş ve sonraki yıllarda hafif bir toparlanma ile çok benzer bir resim gösterdi. Astara bölgesi de ekonomik çıktıda benzer bir eğilim ve istikrar göstererek 2021'den bu yana 231,5'te sabitlendi.

Lenkeran bölgesi biraz daha oynak değerler gösterdi, 2013'te zirveye ulaştı, ancak daha sonra düşüş sonraki yıllarda son rekorun ardından toparlandı.

Masallı ilçesi 2011'den 2016'ya kadar istikrarlı değerler ve 2020'de büyük artışlar gösterdi, bu da daha fazla büyüme potansiyeline sahip bir bölge olduğunun kanıtı olabilir.

Bu arada Lerik bölgesi verilerde hiç sunulmadı ve hem ekonomik durgunluk hem de metrik eksikliği ile ilişkilendirilebilir.

Son olarak, hem Şeki-Zagatala ekonomik bölgesi hem de Zagatala bölgesi tüm dönem boyunca 60.0'da istikrar göstermeyi başardı. Özetle, eğilimler ekonomik kalkınmadaki değişkenliği gösterdi, bu da belirli bölgelerdeki potansiyel büyüme ve ekonomik durgunluk ile ilgili stratejik vizyonlarda önemli bir rol oynayabilir (State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan, 2024).

Çay Üretiminde Güncel Eğilimler

Son yıllarda Azerbaycan'da çay üretimine ilginin yeniden canlandığı görülüyor. Bu yeniden canlanmaya çeşitli faktörler katkıda bulundu:

Azerbaycanlılar daha fazla çay içmeye başladıkça, yerel olarak üretilen çaya olan talep de artıyor. Bu trend, çiftçileri çay ekimine geri dönmeye ve ürünlerinin kalitesini artırmaya yatırım yapmaya teşvik ediyor.

Sürdürülebilir tarım uygulamalarının önemi konusunda artan bir farkındalık vardır. Çiftçiler, sağlık bilincine sahip tüketicilerin tercihlerini karşılamak için giderek daha fazla organik tarım yöntemlerini benimsiyor. Bu değişim sadece ürün kalitesini artırmakla kalmadı, aynı zamanda Azerbaycan çayı için yeni pazarlar da açtı.

Tablo 2.

Çay kaynakları ve kullanımları

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
REZERVLER																	
Yılın başı	4,286	3,249	2,864	2,565	2,370	2,149	2,388	1,780	1,714	1,232	2,637	3,070	2,875	3,041	3,128	1,770	1,804
Üretim	7,898	7,134	10,727	10,896	10,950	10,688	7,486	8,040	6,209	9,382	10,831	9,323	9,816	10,552	10,171	12,035	11,594
İçer akarmak	12,145	11,037	11,752	14,471	14,211	12,650	13,775	13,244	13,541	12,654	13,629	12,978	14,145	14,008	2316*	2122*	2115*
Toplam rezerv	24,329	21,420	25,343	27,932	27,531	25,487	23,649	23,064	21,464	23,268	27,097	25,371	26,836	27,601	15,615	15,927	15,513
REFERANSLAR																	
Nüfusun kişisel tüketim fonu	15,013	13,349	16,432	17,379	17,779	15,987	14,213	15,840	15,880	19,421	22,211	21,032	22,196	23,019	12,682	13,132	12,955
İhracat	5,988	5,131	6,266	8,127	7,521	7,036	7,586	5,441	4,288	1,141	1,735	1,388	1,519	1,372	1,116	943	753
Kayıplar	79	76	80	56	82	76	70	69	64	69	81	76	80	82	47	48	46
Yıl sonu	3,249	2,864	2,565	2,370	2,149	2,388	1,780	1,714	1,232	2,637	3,070	2,875	3,041	3,128	1,770	1,804	1,759
Toplam kullanım	24,329	21,420	25,343	27,932	27,531	25,487	23,649	23,064	21,464	23,268	27,097	25,371	26,836	27,601	15,615	15,927	15,513

Azerbaycan hükümeti çay endüstrisinin potansiyelinin farkına vardı ve gelişimini desteklemek için adımlar atıyor. Girişimler arasında çay çiftçilerine mali yardım sağlanması, altyapının

iyileştirilmesi ve eğitim programları aracılığıyla çay tarımının teşvik edilmesi yer alıyor.

Azerbaycan çay ürünlerini uluslararası pazarlara ihraç etme fırsatlarını araştırıyor. Ülke, benzersiz lezzetinden ve organik sertifikasyonundan yararlanarak kendisini küresel çay pazarında rakip olarak konumlandırmayı hedefliyor.

Şekil 1'deki, 2007'den bu yana rezervler, zirveler ve toplam tüketimle ilgili gerçek verileri temsil eden eğilimler göz önüne alındığında, birkaç sonuca varmak için yer bırakıyor (State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan, 2024):

1. Rezervlere Genel Bakış:

Açılış Rezervleri: Bu süre zarfında, açılış rezervleri yıl bazında 2007'den (4.286) düştü (kapamış hariç) ve 2014'te de bu değer yarısından biraz fazlasına düştü. Sonraki yıllarda bir toparlanma yaşandı, 2021'de 3.128'e çıktı ve ardından 2023'te hafifçe 1.804'e düştü.

Bununla birlikte, üretim değerleri çığınca dalgalandı ve 2022 yılı olan Rabbimiz yılında 12.035'e kadar yükseldi. 2009, 2018'den itibaren bir tür sürünerek artışla en fazla sayıyı (10.727) kaydetti. İthalat: Yüz rakam daha değişken bir hikaye anlatıyor, 14.471'lik zirve seviyesi (tahmin ettiniz) 2010'da elde edildi. Son yıllar (2021-23) ithalatta bir düşüş gösteriyor, özellikle son 3 yılda değerler şimdiye kadar olduklarından çok daha düşük, 2023 için sadece 2035/2120 civarında.

2. Toplam Rezervler:

Toplam rezervler, başlangıçtaki dinamik rezervlerle benzer bir örüntü gösteriyor, 2010'da zirve yapıyor (27.932) ve ardından 2015'e (21.464) kadar sürekli olarak azalıyor, ardından CY2021'e kadar bir artış gösteriyor. Ancak, aşağıda gösterildiği gibi 2022'de keskin bir düşüş var (tam olarak 15927) ve 2023'ün 1. çeyreği için 15 binin biraz üzerinde daha düşük bir toplam var.

3. Referans Analizi:

Kişisel Tüketim Fonu: Bu değer, yıllar içinde bazı değişikliklerle artışlar gösteren 2023'te 13.132 dolara kadar en yüksek noktasına ulaştı.

İhracat: İhracat verileri, ilk olarak 2016 yılında 1735'ten yarıdan fazla düşerek (2023) yılında sona eren yıl için 753'e geriledikten sonra belirgin düşümlere işaret ediyor. Kayan ihracat veya tedarik zincirindeki daha düşük üretim kapasitesi bir caydırıcılık sinyali olabilir.

Kayıplar: Kayıp seviyeleri yıllar içinde nispeten sabit kaldı ve mütevazı bir oynaklık gösterdi. Bu sayılar, çözümlerin üretim ve rezervlerdeki değişikliklerle çalıştığını, ancak operasyonel verimliliğin ortalama bir şekilde korunduğunu gösteriyor.

4. Yıl Sonu Rezervleri:

2014'ten bu yana azalan bir düşüşle birlikte, genel olarak yıl sonu rezervlerinde uzun vadeli bir düşüş eğilimi, önceki boru hattı ittifakı durumunda yaklaşık 1,232'ye kadar en düşük noktaya kadar geriledi (boru hattı ağı uygulandı) Daha yakın zamanda, yıllık sayımlar geçen yıl 1.759 kayıpla bir toparlanma gösteriyor (yine daha düşük sayılardan).

5. Toplam Kullanım:

Toplam kullanım değerleri, toplam rezerv tahminleriyle oldukça iyi uyuyor, bu da üretim ve ithalata kıyasla yaygın olarak varsayılandan çok daha yüksek tüketim oranları anlamına geliyor. 2010, kayıtlardaki en yüksek toplam kullanıma sahipti (27.932), bu dönemde çok sayıda rezervle uyuyor ve tüketimi karşılamak için gerekenden çok daha fazla rezerv olduğunu gösteriyor.

Sonuç olarak, veriler rezervler, tüketim ve dış ekonomik hareketler ile ilgili birkaç temel örneği belirliyor. Rezerv seviyeleri toplam stok miktarının çok küçük bir bileşeni olsa da, herhangi bir azalma genellikle üretim kapasitelerinde veya ithalatı aşan büyüyen kıtlıklarda bir sorunun belirtisidir. Üretimdeki inişli çıkışlı dalgalanmalar ve ithalatlar, mevcut tüketim rakamlarından muhtemelen daha yüksek görünen talebi karşılamak için belirli bir stratejik planlamanın yapılması gerektiğini gösteriyor.

İhracattaki önemli düşüş, pazarların rekabet gücünü ve gelecekte ticaret operasyonlarını etkileyebilecek ekonomik faktörleri sorguluyor. Dış pazarlardaki potansiyel politika değişiklikleri gibi büyüme veya yeniden yapılandırma fırsatları tam bir inceleme gerektirebilir.

Gelecekte, tüketimin rezervleri aşmaması için üretim verimliliğini artırma ve yeni ihracat pazarları bulma çabaları gerekecektir. Bu eğilimlerin yakından izlenmesi, değişen pazara uygun politika seçimleri ve operasyonel değişimler yapılmasına olanak tanıyacaktır.

Rezervlerin yenileme gereksinimleri için ne kadar (olumsuz) elverişli olduklarına bağlı olarak, gözlemlenen eğilimleri dengelemek için üretim kapasitesine ve altyapıya yatırım yapılması gerekebilir.

Son olarak, veriler bize değişen pazar koşulları ve iç talepler için stratejik ve operasyonel bir şekilde kullanılan değerli tasarımlar sunmaktadır.

Çay sektörünün karşılaştığı sorunlar

Olumlu eğilimlere rağmen Azerbaycan çay endüstrisi hala çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır (Aliyev, 2019):

a) Birçok çay işleme tesisi eskidir ve modern teknolojiden yoksundur. Bu verimsizlik ürün kalitesini etkiler ve uluslararası standartları karşılama yeteneğini engeller.

b) Çay endüstrisinde Ar-Ge yatırımı eksiktir. Bu sınırlama, üretkenliği ve kaliteyi artıracak yenilikçi yetiştirme teknolojilerinin ve modern işleme yöntemlerinin tanıtımını sınırlamaktadır.

c) Değişen hava koşulları ve iklim koşulları çay tarımı için büyük bir tehdit oluşturuyor. Çiftçilerin ek kaynak ve bilgi gerektirebilecek bu değişikliklere uyum sağlaması gerekmektedir.

d) Azerbaycan çay üreticileri hem iç hem de uluslararası pazarda diğer çay üreticisi ülkelerin rekabetiyle karşı karşıyadır. Etkin bir şekilde rekabet edebilmek için yerel üreticilerin kalite, markalaşma ve pazarlama stratejilerine odaklanması gerekiyor.

Sonuç

Azerbaycan'da çay üretiminin gelişmesinin uzun bir tarihi vardır ve mevcut eğilimler yenden canlanma yönünde umut vaat etse de, önemli zorluklar devam etmektedir. Azerbaycan, altyapı sorunlarını ele alarak, Ar-Ge'ye ya-

tırım yaparak ve sürdürülebilir uygulamaları benimseyerek çay endüstrisini güçlendirebilir ve kendisini küresel pazarda önemli bir oyuncu olarak konumlandırabilir. Devam eden hükümet desteği ve yerel çiftçilerin coşkusu, bu zorlukların üstesinden gelmek ve ülkedeki çay üretiminin uzun vadeli başarısını sağlamak için kritik öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

1. Aliyev, N. (2019). Dövlət universitetinin elmi tədqiqatlarının təhlili. ADPU Elm Xəbərləri, 2019(3), 1-14. Retrieved October 15, 2024, from [https://anl.az/down/meqale/adiu_elmixeb/2019/oktyabr-dekabr/795307\(meqale\).pdf](https://anl.az/down/meqale/adiu_elmixeb/2019/oktyabr-dekabr/795307(meqale).pdf)
2. Azerbaijan State Standards Committee. (n.d.). Çayçılıq haqqında. Retrieved October 15, 2024, from <https://azstand.gov.az/upload/files/402-IIQ%20%C3%87ay%C3%A7%C4%B1%C4%B1q%20haqq%C4%B1nda.pdf>
3. Caycılıq. (n.d.). Caycılıq və təsnifatı. Retrieved October 15, 2024, from https://www.e-derslik.edu.az/noduploads/vet_pdf/cayciliq.pdf
4. Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2020). Azerbaijan: National report on the implementation of the agreement on the conservation of cetaceans in the Black Sea, Mediterranean Sea and contiguous Atlantic area. Retrieved October 15, 2024, from <https://faolex.fao.org/docs/pdf/aze209444.pdf>
5. State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan. (n.d.). Səhiyyə. Retrieved October 15, 2024, from <https://www.stat.gov.az/se-arch/?q=s%C9%99hiyy%C9%99>

Aqil Etibar VƏLIYEV**AZƏRBAYCANDA ÇAY İSTEHSALININ İNKİŞAFI: MÜRACİƏT MENİLƏLƏR VƏ PROBLEMLƏR****Xülasə**

Azərbaycanın təbii sərvətləri və əlverişli iqlim şəraiti bu ölkəyə qədim zamanlardan çayçılıqda aparıcı rol oynamağa imkan verir. Bu tədqiqatda Azərbaycanda çay istehsalının tarixi və bununla bağlı tendensiyalar və problemlərlə bağlı mövcud vəziyyət nəzərdən keçirilir.

İllər keçdikcə çay istehsalçılarının yerli liderlərinin köməyi ilə çay təsərrüfatında modernləşdirmə səyləri və həqiqətən də hökumətlər vasitəsilə konyuqal təsirdə bəzi dəstəkləyici addımlar atılmışdır. Lakin infrastruktur çatışmazlıqları, brendinq problemləri və artan rəqabət çay sektorunda hər hansı bir artımın qarşısını aldı. Tədqiqat həmçinin üzvi çay istehsalının təşkili üzrə ən son tendensiyaları və inkişafı, davamlı kənd təsərrüfatı təcrübələrini, eləcə də şirkətlərin sektorlar arasında rəqabət aparması üçün inkişaf imkanlarını əhatə edir.

Bu araşdırmanın nəticələrinə əsasən, Azərbaycanın çay sektorunun inkişafı üçün strateji tövsiyələr verilir və yerli istehsalçılara və hökumət işçilərinə diş çıxarma probleminin öhdəsindən gəlməyə kömək etmək üçün müvafiq məsələlərə dair yol xəritəsi nümayiş etdirilir. Bu şəraitdə insan resurslarının inkişafı və beynəlxalq əməkdaşlıq üçün geniş proqramlar çay istehsalının davam etdirilməsi üçün həyati əhəmiyyət kəsb edə bilər.

Açar sözlər: inkişaf, çay istehsalı, Azərbaycan, müasir tendensiyalar, problemlər

Aqil Etibar VALIYEV**DEVELOPMENT OF TEA PRODUCTION IN AZERBAIJAN: CURRENT TRENDS AND PROBLEMS****Abstract**

The natural resources of Azerbaijan and the beneficial climatic conditions allow this country to play a leading role in tea production from ancient times. In this study, it is considered the history of tea production in Azerbaijan and current situation with associated trends and problem.

Over the years, there have been increasing modernization efforts in tea farming with the assistance from local leaders of Tea producers and indeed some supportive steps in conjugal effect through governments. But infrastructural shortcomings, branding issues and rising competition have stood in the way of any further growth in the tea sector. The study also covered the latest trends and developments organizing in organic tea production, sustainable agricultural practices as well as growth opportunities for companies to compete across sectors.

Based on the results of this study, strategic recommendations are given for Azerbaijani tea sector development and a roadmap is displayed about relevant issues to help local producers and government personnel in climbing over teething troubles. Under the circumstances, large-air programs for human resources development and international cooperation might prove vital to sustaining tea production.

Key words: development, tea production, Azerbaijan, current trends, problems